

Paraguay väljer familjehem för omhändertagna barn

[singlepic id=200 w=583 h=388 float=left]

[nggallery id=48]

Omhändertagna barn i Paraguay har tidigare vuxit upp och bott hela sina liv på institutioner. Ofta utan kontakt med sin familj. Men nu sker en förändring.

Text: Lisa Karlsson | Bild: Linn Bergbrant | [Prenumerera](#) | Artikel i [SocialPolitik nr 1 2013](#)

Milagros var två dagar gammal när hon hittades i en kartong på ett torg i småstaden Capiatá, en tidig morgon i mars.

– Jag minns att jag fick en chock första gången jag klädde av henne för att bada henne. Hon var bara ett skelett med skinn på, berättar Laura Cubilla, mamma i den familj som Milagros så småningom placerades i genom organisationen Enfoque Niñez – Fokus på barndomen, som organisationens namn betyder på svenska.

Att barn överges, som spädbarn eller som lite äldre barn, är ett stort problem i Paraguay, det lilla fattiga jordbrukslandet i hjärtat av Sydamerika, inklämt mellan Brasilien, Argentina och Bolivia. Orsaken är ofta fattigdom i kombination med missbruk och andra sociala problem, eller att barnen utnyttjats. Tusentals av dessa barn växer upp på statliga institutioner och ofta görs väldigt lite för att skapa eller upprätthålla en kontakt med barnets biologiska familj.

För organisationen Enfoque Niñez är målet att förändra detta. Och de är på god väg. Sedan starten 2005 har de lyckats visa på stora vinster med att barn växer upp i en familj i stället för på institution.

– Studier vi gjort fastställer att de barn som växer upp i

familjehem hämtar in en eventuell försening i tal, motorik och så vidare redan efter tre månader i familjehem, berättar Leticia Rodriguez, psykolog och familjeterapeut på Enfoque Niñez.

Hon tar emot i den villa i huvudstaden Asunción, där Enfoque Niñez har sitt högkvarter. Två våningar med rum inredda i milda ljusa färger. Besökaren omsluts omedelbart av ett lugn. Det är tyst, så när som på lite sorl från lunchrummet där personalen möter med trygga vänliga leenden.

Just nu arbetar 20 personer i verksamheten – läkare, psykologer, terapeuter och socionomer. Tillsammans arrangerar de både kurser för familjer som vill ta emot barn, behandling av omhändertagna barn och deras biologiska familjer. De har dessutom redan fått efterföljare, inte bara i Paraguay utan också i grannländerna.

– Vårt mål är att barnhem och institutioner blir ett sista alternativ, säger Leticia Rodriguez.

Därför bedriver Enfoque Niñez också ett omfattande påverkansarbete gentemot institutioner, myndigheter, politiker och media – för att stärka skyddet och stödet för barn som omhändertas eller överges av sina familjer.

Deras metod att tillsammans med kommuner och statliga myndigheter gå över till en modell med familjehem är banbrytande. Flera medarbetare har redan föreläst om sina framgångsrika erfarenheter även i grannländerna.

Fortfarande lever dock omkring 3 000 barn på olika institutioner i Paraguay. Enfoque Niñez strävan är att den siffran en dag ska bli noll. Från att i början ha arbetat mest med spädbarn har man i dag även äldre barn i familjehem.

– Det är alla barns rättighet att få växa upp i en familj. De behöver det för att kunna skapa sig en identitet, säger Leticia Rodriguez.

I Paraguay är det vanligt att ta in "extra" medlemmar i familjen. Far- och morföräldrar uppfostrar till exempel ofta sina barnbarn eller andra släktingars barn, när föräldrarna av olika anledningar inte kan ta hand om dem själva. Men då på

eget initiativ. När det finns ett domstolsbeslut på att barnet ska tas från föräldrarna innebär det oftast att barnet hamnar på en institution.

– Vi arbetar hårt för att familjehem ska bli ett lagstadgat förstahandsalternativ, säger Leticia Rodriguez. Men också för att kontakten mellan barn som bor på institutioner och deras familjer ska upprätthållas så att de kan flytta hem igen.

För att barnen ska kunna återförenas med sina familjer krävs mycket stöd. De problem som orsakade uppbrottet måste redas ut och bearbetas. Situationen får inte upprepas. Hemmet måste kunna erbjuda en trygg miljö.

Leticia Rodriguez berättar att Enfoque Niñez hämtat mycket inspiration från systemet i Sverige genom Familjevårdsstiftelsen i Göteborg.

– Jag träffade Carina Håkansson från Familjevårdsstiftelsen på en konferens i Norge 2006, och sedan dess har vi haft tät kontakt. Deras erfarenhet av den här typen av arbete har varit enormt viktigt för oss och ett stort stöd i uppbyggnaden av vår organisation och vårt sätt att arbeta.

– Trots geografiskt avstånd och socioekonomiska skillnader finns det flera likheter mellan våra länders institutioner och hur man ser på brukaren. Kontakten har även hjälpt oss att positionera oss i vår lokala kontext, berättar hon.

Carina Håkansson har hållit öppna föreläsningar när hon besökt Paraguay och på Familjevårdsstiftelsens internationella konferens Närvaro och delaktighet i Göteborg i april är Leticia Rodriguez en av föreläsarna.

För Laura Cubilla, som tog hand om lilla Milagros, väcktes intresset för att ta emot en baby i familjen efter att hon sett ett inslag om Enfoque Niñez på tv. Hennes man var på jobbresor och Laura Cubilla låg i sängen, sjuk i influensa, och zappade mellan tv-kanalerna. Hon fastnade för en intervju med några av dem som jobbar med Enfoque Niñez.

– Jag ringde upp organisationen direkt för att få veta mer och sedan ringde jag min man och sa "Vet du, jag har bestämt att

vi ska bli familjehemsföräldrar.”

Laura Cubilla och hennes man Norman har varsin 17-årig son, Alberto och Nicolás, från tidigare förhållanden, så att ta in nya medlemmar i familjen ansåg hon att de kunde. Även maken nappade på idén och kort därpå började de på Enfoque Niñez kurs för blivande familjehemsföräldrar.

– Men vi hann bara gå en gång så ringde de och berättade att de akut behövde en familj till en fyra månader gammal bebis. Till Guillermo.

Laura Cubilla reser sig från den vita skinnssoffan och går fram till ett stort skåp i robust trä. I trädgården utanför fönstret glittrar solen i familjens pool, två små hundar står vid glasdörren och kryper nästan ur skinnet i sin iver över att få bli insläppta. Laura låtsas inte om dem. Hon öppnar träskåpet och kommer tillbaka med bilder på Guillermo och de andra barnen som passerat familjens famn.

– Så här såg han ut när han kom till oss, och den här bilden är från förra gången vi träffade honom, berättar hon och ler med hela ansiktet.

Guillermo stannade hos familjen i sex månader, sedan adopterades han av sin moster.

Att skapa en trygg och fast tillvaro för barnet i den biologiska familjen, eller i en adoptionsfamilj, är målet för Enfoque Niñez. Ofta krävs det dock mycket jobb för att bygga upp en relation mellan familjehemmet och den biologiska familjen. Fördomarna mot den biologiska familjen är många. Det är i de flesta fall svårt för både familjehemsfamiljen och myndigheter att förstå hur någon kan överge sitt barn. Och ännu svårare att acceptera att de sedan ska få tillbaka barnet som de en gång svikit.

Enfoque Niñez anser att det bästa sättet att demontera fördomarna är att synliggöra den bakomliggande orsakerna till varför det blivit som det blivit. Att låta familjemedlemmarna i den biologiska familjen dela med sig av sin historia. På så sätt skapas både förtroende och förståelse och oftast inser familjehemsföräldrarna att vem som helst kan hamna i en svår

situation – att det inte är något de biologiska föräldrarna valt. Och att alla inte har samma förutsättningar att ta hand om ett barn.

Laura Cubilla berättar att just det där, med den biologiska familjens situation, har varit svårt. Hon och hennes make lever ett gott liv, hon är hemmafru, Norman jobbar som konsult, de har ett vackert och bekvämt hem och barnen studerar i bra skolor. En verklighet som ofta skiljer sig avsevärt från de biologiska familjernas vardag.

– Guillermos moster som adopterade honom och hennes familj är jättegulliga, men de är fattiga. Jag skakades lite av att se hur de bodde. Det var svårt. Den dagen vi lämnade ifrån oss Guillermo grät min man hela dagen. Han var tvungen att stanna hemma från jobbet, berättar Laura Cubilla.

Erfarenheten har fått Laura och hennes make att inse att det är viktigare att fokusera på kärlek och omtanke med barnen de tar hand om, än materiella lyxprylar och dyr babymat som den biologiska familjen sällan har råd att fortsätta ge dem. Insikten har varit viktig även för de egna sönerna. Laura tycker att de båda mognat mycket under de två år som familjen fungerat som familjehem.

– Nu har de fötterna på jorden mer än innan, och de har lärt sig att uppskatta det de har efter att de sett att barnen vi tar hand om ibland inte har något alls. Ingen mamma, ingen pappa, ingenting.

De enorma ekonomiska skillnaderna mellan olika samhällsklasser i Paraguay är också något Enfoque Niñez vill uppmärksamma genom sitt arbete. I huvudstaden Asunción räcker det att promenera några kvarter från statskärnan för att mötas av kåkstäder där människor bor i extrem fattigdom, utan vatten och avlopp och med endast några korrugerade plåtar som skydd mot regn och kyla.

Ofta handlar det om människor som tillhör de olika ursprungsfolken. De har lämnat sina hembyar på landsbygden för att försöka få arbete i staden. Det traditionella självförsörjande jordbruket har blivit allt svårare att leva

av och slås mer och mer ut av storskaligt industrijordbruk, som är effektivare genom konstgödsel och bekämpningsmedel. Men det är svårt för dem att hitta fasta arbeten i städerna. Alternativen är inte sällan att sälja frukt, hantverk eller andra prylar på gatan – eller att prostituera sig.

Genom sitt arbete vill Enfoque Niñez visa att människor väldigt sällan är fattiga för att de inte vill arbeta, det finns alltid en historia bakom.

För familjen Cubilla har de omhändertagna barnen blivit en del av livet. Laura säger lite skämtsamt att hon gift sig med Enfoque Niñez och att de kommer att fortsätta ta emot barn så länge de orkar.

– Våra vänner frågar ofta hur vi har energi att ta hand om bebisarna och hur vi fixar att lämna dem ifrån oss när en permanent familj har hittats åt dem. Och visst är det svårt, men vi accepterar att det är så det är.

Leticia Rodriguez på Enfoque Niñez berättar att de jobbar mycket med att övertyga både vuxna och barn om att relationen mellan det omhändertagna barnet och familjehemmet inte alls behöver ta slut bara för att barnet flyttar. Och att uppbrottet inte behöver bli dramatiskt.

– Många tror att framför allt större barn som fått bo i familjehem inte ska vilja flytta hem till sin biologiska familj igen, för att det haft det bättre i familjehemmet. Men den situationen har vi aldrig ställts inför. Barnen vill alltid hem. Men familjehemmet kan med fördel fortsätta att fungera som ett stöd och som bonusfamilj för barnet och även för barnets biologiska familj.

Laura Cubilla och hennes familj har mer eller mindre regelbunden kontakt med barnen de tagit hand om.

– När barnens dags firades nyligen träffade vi barnen och deras nya familjer på Enfoque Niñez. Då såg vi att de var glada och mådde bra. Det känns jätteskönt och det värmer att veta att vi är en del av den process som fört dem dit de är idag, säger Laura Cubilla.

karlssonlisa@yahoo.com

linn_bergbrant@hotmail.com

Enfoque Niñez startade 2005. I dag har man närmare 70 familjehem i sitt nätverk.

De placerade barnen är i genomsnitt tre år gamla, men från att ha varit mestadels spädbarn tar man även emot tonåringar.

85 % flyttar efter en tid tillbaka sin biologiska familj – eller adopteras.

Enfoque Niñez har 20 anställda, finansieras av privata företag, projektpengar från staten och ideella organisationer.

Paraguays folkmängd är drygt sex miljoner. Omkring 35 % lever i fattigdom, av dessa cirka 20 % i extrem fattigdom.

Samtidigt är fördelningen av landets tillgångar bland de ojämligaste i världen.

2 % av invånarna i Paraguay äger 85 % av jorden medan en stor del av invånarna på landsbygden är jordlösa.

Läs vidare

www.enfoque.org.py

Leticia Rodriguez från Enfoque Niñez är en av föreläsarna på den internationella konferensen Närvaro och Delaktighet i Göteborg 25–27 April 2013. Information:

www.familjevardsstiftelsen.se

Ordinary Life Therapy, Carina Håkansson, Taos Institute Publications 2009.

Att rymma både och, Carina Håkansson, Mareld 2007.

Det utvidgade Terapirummet, Carina Håkansson, Bjurner och Bruno 2000.